Kunnskapsdepartementet

Strategi

Videre vekst og kvalitet

Strategi for høyere yrkesfaglig utdanning

Videre vekst og kvalitet

Strategi for høyere yrkesfaglig utdanning

Innhold

Del 1 Fra fagskolemeldingen til i dag **4**

Del 2 Veien videre **10**

Innsatsområde 1: Fagskolesektorens vekst avspeiler kompetansebehovene 13

Innsatsområde 2: Kvalitetsutvikling i høyere yrkesfaglig utdanning 18

Innsatsområde 3: Stimulere til fremragende kvalitet i høyere yrkesfaglig utdanning 23

Innsatsområde 4: Høyere kompetansekrav i arbeidslivet skal møtes med studietilbud på høyere nivå 25

Implementering og oppfølging 28

Forord

Regjeringen ønsker at fagskolesektoren skal vokse, og har som ambisjon at kvaliteten skal styrkes i takt med veksten. Formålet med strategien er å skape et rammeverk for utvikling av høyere yrkesfaglig utdanning.

Et viktig kjennetegn med fagskoleutdanningene er at de er utviklet i nært samarbeid med arbeidslivet. Fagskolene skal både bidra til et kompetanseintensivt arbeidsliv gjennom faglig påfyll for dem som allerede er i arbeid, og tilby utdanning for de som har ambisjoner om mer utdanning etter videregående opplæring. Denne egenarten til fagskolene blir viktig også i fremtiden. Fagskolene skal også gi muligheter for videre karrierevei for fagskoleutdannede som ønsker det.

Ny teknologi og det grønne skiftet fører til store endringer i samfunnet og nye arbeidskraftsbehov. Det gjør fagskolene enda mer relevante for arbeidsmarkedet fordi de tilbyr korte, praktiske utdanninger som arbeidslivet har behov for. Fagskolene er tett på arbeidsmarkedet og i stand til raskt å opprette nye studietilbud. Samtidig blir også mer tradisjonelle fagskoleutdanninger stadig mer spesialiserte, og varigheten på enkelte fagskoleutdanninger øker i takt med behovet for ytterligere faglig fordypning. Fagskolene skal balansere ulike behov og forventninger i et samfunn som stadig endrer seg. Ambisjoner og mål for høyere yrkesfaglig utdanning tar utgangspunkt i at det er en sektor med stor variasjon, og med ulike mål for utdanningene den representerer. Jeg er glad for de mange innspill vi har fått til strategien. Det er åpenbart et stort engasjement for fagskolene i samfunnet. Deres innspill har bidratt til å gi retning til en utdanningssektor som blir stadig viktigere for Norge.

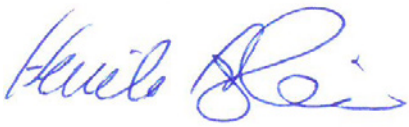

Henrik Asheim
forsknings- og høyere utdanningsminister

Dokumentet er godkjent elektronisk
og påført statsrådens signatur

Del 1

Fra fagskole-meldingen til i dag

Utvikling i perioden 2016–2020

Høyere yrkesfaglig utdanning i tall viser at mye har endret seg i løpet av bare de siste fem årene. Utviklingen i perioden 2016–2020 viser blant annet at antall fagskoler har gått ned, blant annet fordi mange fagskoler har fusjonert, og at studenttallet har økt kraftig. Det er noe bedre kjønnsbalanse, og det er beskjedne endringer i fordeling på fagområder. Tallene viser også at andelen deltidsstudenter er på 65 % i 2020 og at litt over halvparten av studentene har stedbasert undervisning ved en fagskole.

Fagskoler	2016	2017	2018	2019	2020
Totalt	91	81	83	80	73
Andel offentlige (%)	45 %	46 %	43 %	45 %	38 %
Andel private (%)	55 %	54 %	57 %	55 %	62 %
Antall fagskoler med mindre enn 50 studenter	39	30	29	32	34
Antall fagskoler med mer enn 500 studenter	8	9	11	12	15

Kilde: NSD/DBH-F.

Fagskolestudenter	2016	2017	2018	2019	2020
Antall studenter	15061	15690	16701	18299	23279
Andel kvinner (%)	42 %	43 %	44 %	45 %	47 %
Andel menn (%)	58 %	57 %	56 %	55 %	53 %
Utenlandske statsborgere	363	404	440	494	N/A
Antall uteksaminerte studenter	6154	5740	6320	6720	8338

Kilde: NSD/DBH-F.

Fagskolestudenter fordelt på fagområder (FKF)	2016	2017	2018	2019	2020
Helse og velferd	22 %	25 %	26 %	27 %	26 %
Kreativ	15 %	14 %	13 %	12 %	11 %
Samferdsel	8 %	8 %	8 %	8 %	7 %
Teknisk	41 %	39 %	40 %	39 %	37 %
ØkAdm	11 %	11 %	11 %	11 %	15 %
Annet	3 %	3 %	3 %	3 %	2 %
Uoppgitt (små moduler)					2 %

Kilde: NSD/DBH-F.

Fagskolestudenter ulike kategorier	Antall	Prosent
Heltid	7876	35 %
Deltid	14774	65 %
Nettbasert med samling	5955	27 %
Nettbasert	4740	21 %
Stedbasert	11581	52 %

Kilde: NSD/DBH-F.

Evaluering av fagskolemeldingens tiltak

For å gjøre opp status for hvor høyere yrkesfaglig utdanning står i dag, er det satt i gang en evaluering av tiltakene som ble foreslått i fagskolemeldingen. Stortinget sluttet seg i hovedsak til de 48 tiltakene i fagskolemeldingen.[1] Tiltakene skulle bidra til å oppfylle regjeringens ambisjon for fagskolene. Deloitte evaluerer hvordan tiltakene fra fagskolemeldingen er blitt fulgt opp og implementert siden 2017.[2] I sin første rapport i 2021 har de undersøkt hvor langt dette arbeidet har kommet. Rapporten viser at svært mange av de 48 tiltakene er implementert. Det er de siste årene blitt gjort betydelige endringer i regelverket som regulerer sektoren. Det har blant annet kommet på plass en ny fagskoleforskrift, og fagskolene har fått adgang til Samordna opptak (SO). Det er også fastsatt et unntak som gjør det mulig å få akkreditert fagskoleutdanning på opptil tre år dersom visse vilkår er oppfylt. Samlet sett viser evalueringen at totalt 33 tiltak er gjennomført, ni er delvis implementert og seks er ikke implementert. Det er variasjon i hvor langt man har kommet med innføringen av tiltakene. Meldingen hadde fire hovedmål.

1. Studentene skal engasjere seg i faget og lykkes i utdanningen

For at studentene skal engasjere seg og lykkes i utdanningen, må også vilkårene og rammebetingelsene legge til rette for det. I fagskolemeldingen ble det pekt på mangler ved dette. Derfor har blant annet tilknytning til studentsamskipnader og tilhørende velferdsordninger for studentene blitt fulgt opp etter meldingen ved å gi fagskolene rett til å knytte seg til en studentsamskipnad.[3] Videre blir fagskolestudenter innlemmet i levekårsundersøkelsen for studenter som gjennomføres nå. Det er også gjennomført en frafallsundersøkelse i høyere yrkesfaglig utdanning i 2018.[4] Og det har jevnlig blitt utført kandidatundersøkelser blant fagskolekandidater.[5]

En rekke tiltak i meldingen legger forholdene til rette for studentene. Økt anseelse og bedre rammebetingelser for fagskoleutdanning vil forhåpentligvis ha en positiv påvirkning på studentenes motivasjon og engasjement.

1 Deloitte (2021): *Evaluering av fagskolemeldingen. Første delrapport – status for implementering av tiltak i fagskolemeldingen.*
2 Deloitte (2021): *Evaluering av fagskolemeldingen. Første delrapport – status for implementering av tiltak i fagskolemeldingen.*
3 Lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader § 1 ble endret ved lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning.
4 NIFU rapport 2018:21 *Hvordan er gjennomføringen i fagskoleutdanningene? En undersøkelse av særtrekk ved helsefag, kreative fag og tekniske fag.*
5 Oppdater med henvisninger.

2. Fagmiljøene skal ha oppdatert og praksisnær fag- og yrkeskompetanse

I fagskolemeldingen ble det lagt vekt på at en forutsetning for god utdanningskvalitet er at fagskolemiljøene har tilstrekkelig og god kompetanse. I første omgang ble det gjennomført en kartlegging av fagskolelæreres kompetanse i regi av OsloMet i 2018.[6] Undersøkelsen viste at den formelle kompetansen til lærere i fagskolen generelt er på et høyere nivå enn minstekravene i forskrift 23. april nr. 853 om akkreditering av tilsyn med høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoletilsynsforskriften). Det ble også noen innskjerpinger i unntaksbestemmelsene som bidro til å stramme inn kompetansekravene. For å bidra til å øke den pedagogiske kompetansen ble det utviklet en egen praktisk-pedagogisk utdanning for fagskolelærere ved OsloMet med oppstart for første kull høsten 2019.

Ett av de større økonomiske grepene som ble gjort for å stimulere til utvikling av fagmiljøene, var etableringen av søkbare utviklingsmidler for kvalitetsheving i høyere yrkesfaglig utdanning. Til sammen er det siden 2017 bevilget om lag 230 mill. kroner i utviklingsmidler, som er tildelt 206 prosjekter i norske fagskoler. Midlene har blant annet bidratt til utvikling av nye studietilbud, forbedret digital undervisningskapasitet og ulike investeringer i infrastruktur og innkjøp av utstyr til bruk i undervisningen. Dette har ført til vesentlige oppgraderinger og forbedringer av fagskolenes undervisningskapasitet og kvaliteten på utdanningene. Mottakere av midler har vært både private og offentlige fagskoler.

3. Fagskolene skal tilby utdanning som arbeidslivet trenger og studentene ønsker

Høyere yrkesfaglig utdanning særpreges av å være utdanninger som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæring. Dette fordrer at innholdet i studietilbudene svarer på virksomhetenes kompetansebehov. I tillegg må studiene virke motiverende for studentene. Det ble av den grunn innført et studiebarometer for fagskolestudenter som første gang ble gjennomført i 2017, deretter hvert år.[7] I 2020 deltok ni av ti fagskoler i undersøkelsen, som gir kunnskap om hvordan studentene opplever kvaliteten på studietilbudene. Det er også gjennomført fire kandidatundersøkelser for ferdig utdannede fagskolekandidater, den siste i 2019.[8]

For å få bedre kjennskap til arbeidslivets vurderinger av fagskoleutdanningene er det også gjennomført en arbeidsgiverundersøkelse. Undersøkelsen ble gjennomført som et treårig prosjekt med oppstart i 2016, og med en endelig rapport i 2019.[9]

Det er et mål å styrke kunnskap og informasjon om fagskoleutdanninger i offentlige karriereveiledningstjenester for å gjøre høyere yrkesfaglig utdanning mer kjent. Det er derfor igangsatt arbeid i Kompetanse Norge for bedre og oppdatert innhold på www.utdanning.no, og Kompetanse Norge har

6 Lyckander, Rønnaug H. og Sidsel Øiestad Grande (2018): *Kompetanse og kompetansebehov i fagskolene*. OsloMet Rapport 2018 nr. 7.
7 https://www.studiebarometeret.no/no/fagskole
8 NIFU-rapport 2020:12 Fagskoleutdannedes karriereveier: *Funn fra en undersøkelse av personer uteksaminert med fagskoleutdanning i 2017 og 2018.*
9 NIFU-rapport 2019:3 *Utdanning for arbeidslivet. Arbeidsgivers forventninger til og erfaringer med nyutdannede fra universiteter, høgskoler og fagskoler.*

utviklet en nasjonal digital karriereveiledningstjeneste samt et nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. Inkluderingen av høyere yrkesfaglig utdanning i Samordna opptak har også bidratt til at fagskoleutdanning er mer tilgjengelig, ved å synliggjøre den på samme sted som man søker på universitet- og høyskolestudier.[10]

De statlige tilskuddene til nye studieplasser har økt kraftig siden 2017, senest i statsbudsjettet for 2021 med midler til 500 nye studieplasser. De siste årene har det også vært en kraftig økning i antall studenter ved fagskolene, fra 15 061 studenter høsten 2016 til 23 279 studenter høsten 2020.[11]

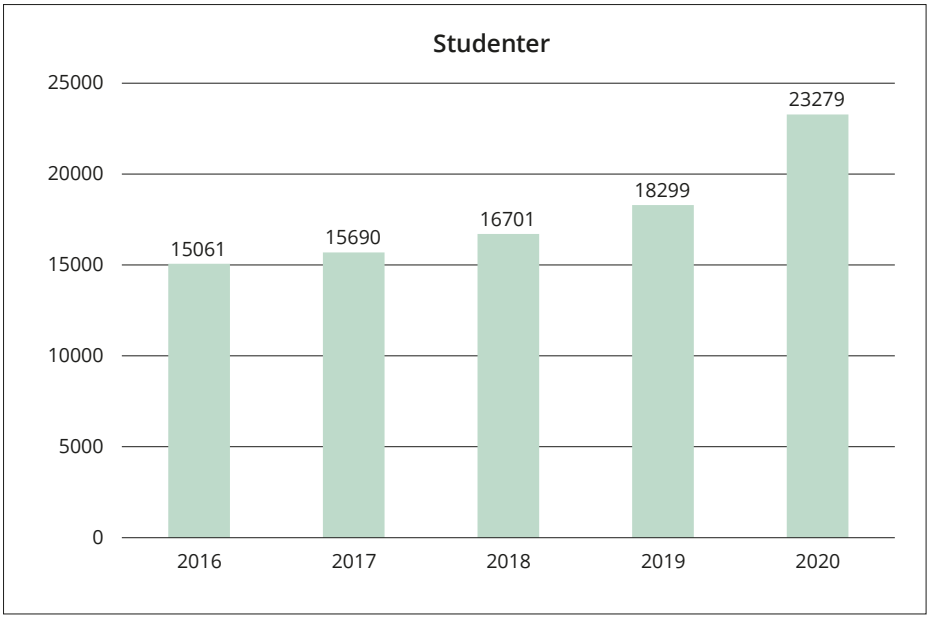

Kilde: NSD/DBH- F

Regjeringen har i forslag til endringer i fagskoleloven foreslått å åpne for akkrediterte fagskoleutdanninger kortere enn 30 studiepoeng. Hensikten er å tilrettelegge for etterspørselen fra studenter og arbeidsliv for kortere fleksible utdanninger.

Betegnelsen «høyere yrkesfaglig utdanning» ble fastslått i ny lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) i 2018. I samme lovendring ble det også fastsatt at fagskoler skulle ha et eget styre, med representasjon fra arbeidslivet, studenter og ansatte i tillegg til skoleeier, og med minimum sju medlemmer.

10 Offentlige fagskoler og enkelte private er med i Samordna opptak.
11 Kilde: DBH Fagskolestatistikk.

4. Fagskolesektoren skal være godt organisert, med tydelig eierskap og god styring

Evalueringen fra Deloitte peker på at regjeringen i fagskolemeldingen foreslo ti tiltak rettet mot målet om at fagskolene skal være godt organisert, med tydelig eierskap og god styring.[12] I meldingen vises det til utfordringer knyttet til organisering, styring og ledelse i fagskolene, og at disse utfordringene er uavhengige av om fagskolen er privat eller offentlig, om den har en klar regional tilhørighet eller et nasjonalt nedslagsfelt. Flere av tiltakene i meldingen handlet om sammensetning av fagskolenes styrer og tydeliggjøring av styrets myndighet og ansvar. Disse er fulgt opp i ny fagskolelov.

I fagskolemeldingen ble det videre foreslått endring av finansieringen av sektoren, med mål om å sikre en mer forutsigbar og oversiktlig finansiering. Dette innebar en samling av statlige driftsmidler til fagskoler i en felles tilskuddsordning. Det statlige driftstilskuddet er nå samlet under Kunnskapsdepartementet og gis i form av et grunntilskudd og et resultatbasert tilskudd. Diku forvalter tilskuddsordningen og tildeler midlene til fylkeskommunene, som igjen fordeler midlene til fagskoler i eget fylke.

Samlet vurdering av status for høyere yrkesfaglig utdanning

Evalueringen viser en positiv utvikling i sektoren, og at fagskolemeldingen og tiltakene som følger av denne, har vært viktige bidrag til denne utviklingen. Særlig er tiltakene om å betegne fagskoleutdanning som høyere yrkesfaglig utdanning og å innføre studiepoeng som benevnelse for normert studietid og læringsutbytte, to svært viktige tiltak.[13] Det pekes på at nettopp disse to endringene i regelverket er en forutsetning for å kunne jobbe videre for å øke statusen til den høyere yrkesfaglige utdanningen, og for å øke attraktiviteten slik at flere ønsker å ta denne typen utdanning.

Det vises også til at oppmerksomheten som de siste årene er viet høyere yrkesfaglig utdanning, og som har kommet til uttrykk blant annet gjennom fagskolemeldingen, i seg selv er en viktig drivkraft i utviklingsarbeidet. Det er også gjort en rekke grep for å styrke kunnskapsgrunnlaget på ulike områder. Finansieringssystemet som ble innført som følge av behandlingen av fagskolemeldingen, skal også evalueres. Rapporten vil etter planen publiseres tidlig i 2022. Denne strategien omhandler derfor ikke finansieringssystemet, men departementet vil ta dette opp på egnet måte når evalueringen foreligger.

12 Deloitte (2021): *Evaluering av fagskolemeldingen. Første delrapport – status for implementering av tiltak i fagskolemeldingen.*
13 Ibid.

Del 2

Veien videre

Strategiens fire statsningsområder

Gjennomgangen av status viser at mange av tiltakene fra fagskolemeldingen allerede har hatt positiv innvirkning på utviklingen av høyere yrkesfaglig utdanning. Evalueringen vil fortsette å se nærmere på virkninger og erfaringer med endringene som har kommet i etterkant av fagskolemeldingens tiltak, og en avsluttende evalueringsrapport vil publiseres i 2023. Det er først da det helhetlige bildet av statusen for høyere yrkesfaglig utdanning foreligger. Det er likevel behov for alt nå å gi retning for den videre utviklingen av høyere yrkesfaglig utdanning.

Regjeringen vil at fagskolene skal fortsette å utvikle seg som en viktig leverandør av kompetanse til arbeidslivet gjennom relevante studietilbud av høy kvalitet. Strategien legger vekt på at videre utvikling av høyere yrkesfaglig utdanning skal baseres på utdanningenes egenart.

For å få til dette er det viktig at arbeidet med kvalitet i utdanningene fortsetter. Derfor legges det i strategien vekt på mål og tiltak som skal bidra til fortsatt utvikling av fagskolenes kvalitetssystemer og fremme arbeidet med kvalitet i alle ledd. Det er identifisert fire satsningsområder for fagskolene:

1. Vekst i fagskolesektoren

Regjeringen vil legge til rette for fortsatt vekst i høyere yrkesfaglig utdanning i takt med arbeidslivets behov for flere fagarbeidere og arbeidstakere med oppdatert og høy yrkesfaglig kompetanse. Fordelingen av nye studieplasser skal styres av grundige prosesser for kartlegging og prioritering av kompetansebehov i arbeidslivet.

2. Kvalitetsutvikling av høyere yrkesfaglig utdanning

a. *Institusjonsakkreditering*: Fagskolene skal kunne opparbeide større grad av selvbestemmelse over utvikling og endring av studietilbudene, for bedre og raskere å respondere på kompetansebehov i arbeidslivet med studier av høy relevans og kvalitet.
b. *Nettpedagogisk kompetanse*: Regjeringen vil stimulere til kvalitetsutvikling av nett- og samlingsbaserte tilbud gjennom fokus på kompetanseheving
c. *Internasjonalisering*: Legge til rette for internasjonale samarbeid og mobilitet

3. Stimulere til fremragende kvalitet

Regjeringen skal satse på kvalitetsutvikling gjennom etablering av senter for fremragende høyere yrkesfaglig utdanning.

4. Høyere kompetansekrav i arbeidslivet skal møtes med studietilbud på høyere nivå

Regjeringen vil på bakgrunn av en helhetlig gjennomgangen vurdere om enkelte utdanninger innen høyere yrkesfaglig utdanning kan plasseres på et høyere nivå i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

En forutsetning for å nå målene er implementering av tiltak på alle nivå i sektoren, fra departement, via direktorat og fylkeskommune og ut i den enkelte fagskole. Strategien viser regjeringens ambisjoner for høyere yrkesfaglig utdanning, og vil fungere som en veiviser for framtidig politikkutforming. Et sentralt statlig virkemiddel i kvalitetsarbeidet i høyere yrkesfaglig utdanning er utviklingsmidlene som Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (tidligere Diku) forvalter etter kriterier fastsatt av departementet. I det videre arbeidet med kvalitetsutvikling vil departementet vurdere hvordan utviklingsmidlene kan innrettes for å understøtte målene i strategien.

Som eier av de fylkeskommunale fagskolene, og med forvalteransvar for statlige tilskudd til både private og fylkeskommunale fagskoler, er fylkeskommunene en sentral aktør i den regionale utviklingen av høyere yrkesfaglig utdanning. Fylkeskommunene har også ansvaret for videregående opplæring som er grunnlag for opptak til høyere yrkesfaglig utdanning. Regjeringen mener det er viktig at fylkeskommunene jobber offensivt gjennom rollen som skoleeier og forvalter overfor fagskolene, og bidrar til samarbeid mellom fagskoler på tvers av fylkesgrensene.

Det er forskjellig typer arbeidskraftsbehov i ulike regioner, som følge av forskjellig næringsstruktur og fordi tjenestebehovene varierer med forhold som befolkningens utdanningsnivå og alder. Tilbudet og tilgjengeligheten av arbeidskraft varierer også slik at virksomhetene i ulike deler av landet har ulike rekrutteringsutfordringer.

Fylkeskommunene har kunnskap om særtrekkene i egen region. Denne innsikten og nærheten til befolkning og virksomheter er avgjørende for at fagskolenes rolle best mulig tilpasses den regionale kompetansepolitikken.

I forbindelse med regionreformen har fylkeskommunene fått tydeliggjort et ansvar for å bidra til bedre samsvar mellom etterspørsel etter arbeidskraft i arbeidslivet og den enkeltes utvikling og anvendelse av egen kompetanse. Når det gjelder innvandrere er dette ansvaret lovfestet i *lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid* (integreringsloven). Det følger av loven at fylkeskommunen skal utarbeide planer for kvalifisering av innvandrere. Disse skal omfatte tiltak for å kvalifisere innvandrere til å møte regionale arbeidskraftsbehov.

1

Innsatsområde 1:
Fagskolesektorens vekst avspeiler kompetansebehovene

Målet med kompetansepolitikken er at flere skal få oppdatert kompetanse i tråd med arbeidslivets behov. Veksten i antallet fagskolestudenter har vært stor de siste årene. Regjeringen har en ambisjon om at fagskolesektoren skal fortsette å vokse og vil legge til rette for at det kan skje. Det er imidlertid ikke grunnlag for å tallfeste hvor stor denne veksten skal være det enkelte år fremover. Til det har vi ikke god nok kunnskap om arbeidslivets behov for personer med fagskoleutdanning. Vi har heller ikke god nok kunnskap om søkerne til fagskolene. For eksempel er bare om lag halvparten av fagskolene en del av Samordna opptak i dag. Det vil dessuten være behov for å vurdere de ulike virkemidlene i kompetansepolitikken opp mot hverandre i arbeidet med de årlige statsbudsjettene, blant annet for å sørge for en god balanse mellom utvikling av nye tilbud, kapasitet og kvalitet.

Regjeringen vil prioritere arbeidet med et system som skal sikre at en fremtidig vekst i høyere yrkesfaglig utdanning kommer der behovet er størst. Dette kan også bidra til mer forutsigbarhet for både arbeidslivet, som har behov for kompetanse, fagskolene som skal utvikle nye tilbud, og fremtidige fagskolestudenter som skal ta sine utdanningsvalg. Et system for fordeling av midler til studieplasser skal bidra til at vi får relevant og kvalifisert arbeidskraft over hele landet. Strategi for desentralisert og fleksibel utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter, som skal legges frem før sommeren, viser til fagskolene som en viktig leverandør av desentralisert og fleksibel utdanning.

Fagskolenes bidrag til kompetansereformen og Utdanningsløftet

Regjeringens kompetansereform har som mål at ingen skal gå ut på dato som følge av manglende kompetanse, og at arbeidslivet skal få tilgang til den kompetansen det har behov for.

Siden 2018 har regjeringen satt av rundt en milliard kroner til å utvikle eller drifte tilbud som er fleksible. Fleksible utdanningstilbud er tilbud som er tilgjengelige for personer som på grunn av bosted, arbeid eller livssituasjon ikke kan studere heltid ved en fagskole- universitets- eller høyskolecampus.

Fagskolene har vært en sentral bidragsyter i denne store satsingen, og har til sammen mottatt 160 millioner kroner siden 2018 til å utvikle eller å drive fleksible tilbud fra ulike søknadsbaserte ordninger.

Fagskolene har vært særlig sentrale i treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling som ble satt i gang i 2019. Dette er et trepartssamarbeid, der staten og partene i arbeidslivet samarbeider om å øke deltakelsen i kompetanseutvikling i utvalgte bransjer. Det er etablert ti bransjeprogrammer i følgende bransjer: Reiseliv, frisør, detalj- og faghandelen, industri- og byggenæringen, anleggsbransjen, mat- og drikkevareindustrien, elektro-, automasjons-, fornybar- og kraftnæringen, kommunal helse og omsorg, olje-, gass- og leverandørindustrien og maritim næring.

Fagskolene har også fått støtte til studieplasser i korte og fleksible videreutdanningstilbud for industri og bygg innenfor ordningen Industrifagskolen. Dette er fagskoletilbud som er utviklet gjennom bransjeprogrammet for industri- og byggenæringen, eller som vurderes å falle innenfor det som partene kaller Industrifagskolen. Representanter fra bedrifter eller for samarbeid mellom bedrifter lokalt innen en bransje, sammen med tillitsvalgtapparatet, må delta aktivt i prosessen med å identifisere kompetansebehov og rekruttere til utdanningstilbudet.

Mange fagskoler har også mottatt midler for å utvikle fleksible videreutdanningstilbud innenfor digital kompetanse. I tillegg har mange fagskoler bidratt til regjeringens store satsing på kompetanseutvikling for ledige og permitterte under koronakrisen.

Erfaringer fra arbeidet med fordeling av nye studieplasser i 2020

I revidert budsjett for 2020 ble det vedtatt midler til 1 500 nye studieplasser til fagskolene fra høsten 2020. Dette kom i tillegg til 100 nye studieplasser i saldert budsjett for 2020. For studieplassene som kom i revidert budsjett, ble fylkeskommunene bedt om å melde inn til Diku behov for nye studieplasser, basert på lokale og regionale behov og kapasitet ved fagskolene. Behovene som ble meldt inn skulle blant annet være forankret hos styrene ved de enkelte fagskolene og relevante bransjeorganisasjoner og inneholde en plan for å rekruttere studenter.

En gjennomgang av Dikus arbeid med fordeling av studieplassene fra revidert budsjett i 2020 , tyder på at denne måten å organisere arbeidet med nye studieplasser på, bidro til å styrke samarbeidet mellom fylkeskommunene og fagskolene. Det er sannsynlig at fylkeskommunene vil få bedre oversikt over kompetansebehovene i egen region etter hvert som de får arbeidet videre med kompetanseplaner og strategier. Så langt tyder alt på at studieplassene som ble opprettet høsten 2020, er blitt tatt i bruk.

System for fordeling av nye studieplasser i høyere yrkesfaglig utdanning

Det er behov for et system som sikrer at midler til nye studieplasser blir fordelt mellom fylkeskommunene og innad i den enkelte fylkeskommune på en måte som møter behovene i arbeidslivet. Det er staten som fordeler tilskudd til fylkeskommunene, som igjen fordeler til fagskolene. Fylkeskommunene skal sikre et mangfold av private og offentlige tilbydere av høyere yrkesfaglig utdanning, også i fordeling av midler til nye studieplasser.

Bedre kunnskap om fremtidige kompetansebehov vil gi et bedre grunnlag for dimensjonering av høyere yrkesfaglig utdanning. Et system for fordeling av midler til studieplasser bør derfor kobles tett til en vurdering av kompetansebehov i arbeidslivet i hver enkelt region.

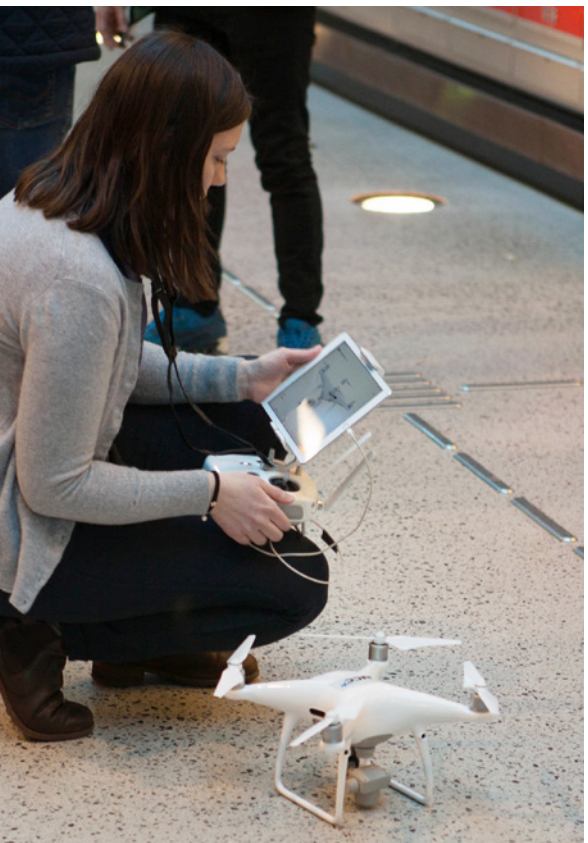

Regionale kompetanseplaner utarbeidet av fylkeskommunene vil hjelpe fylkeskommunene i arbeidet med å identifisere kompetansebehov. Dette arbeidet vil også bidra til bedre samarbeid mellom fylkeskommunene, partene i arbeidslivet og utdanningstilbydere regionalt. Regjeringen forventer at kunnskapen om behovet for høyere yrkesfaglig utdanning blir styrket som et resultat av arbeidet med både nye kompetanseplaner og gjennom etablerte samarbeidsstrukturer. Kompetansebehovsutvalgets arbeid bidrar også med innsikt til det regionale kompetansearbeidet.

Et mer systematisk arbeid med å identifisere kompetansebehov og behovet for studieplasser i høyere yrkesfaglig utdanning, vil over tid gi myndighetene et bedre grunnlag for å vurdere videre dimensjonering av fagskolesektoren og fordelingen av driftsmidler til fagskoler mellom fylkeskommunene. Den enkelte fylkeskommune vil få et bedre grunnlag for å vurdere hvordan driftsmidlene til fagskoleutdanning som de forvalter, bør fordeles mellom ulike tilbud i eget fylke. Det vil gjøre fylkeskommunene til en mer aktiv aktør i fagskolesektoren.

Behov for nye studietilbud

Stadig flere kommende fagarbeidere melder gjennom elevundersøkelser og lærlingeundersøkelser at de har planer om videre utdanning eller studier etter oppnådd fag- eller svennebrev.[14] Ettersom det hvert år er cirka 27 000 personer som tar fagprøve, er det et potensial for økt søkning til høyere yrkesfaglig utdanning. Det er derfor grunn til å se på mulige nye fagområder det kan være behov for å utvikle utdanningstilbud innenfor i framtiden.

Mange fagskoletilbud bygger på studiekompetanse for inntak, i tillegg til fag- eller svennebrev. Det kan derfor også være mulige kompetanseområder eller yrker som ikke bygger på fag- eller svennebrev, men der det også kan være behov for å utvikle nye studietilbud i høyere yrkesfaglig utdanning.

Departementet har bedt om vurderinger av behovet for nye veier fra videregående opplæring til høyere yrkesfaglig utdanning fra de faglige rådene for yrkesfaglig utdanning. Den samme henvendelsen har gått til Nasjonalt fagskoleråd. Innspillene peker på at flere fagområder har manglende tilbud, fra fagopplæring til høyere yrkesfaglig utdanning, men peker også på at det bør foretas en grundigere kart-

14 https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/fag-og-yrkesopplaering/laeringsmiljoe/laerlingundersoekelsen/nasjonalt?enhetsid=00&vurderingsomrade=6&underomrade=54&skoletype=6&skoletypemenuid=2&sammenstilling=1

legging. En kartlegging bør vurdere om det er gode veier fra videregående opplæring til fagskoleutdanning, med bakgrunn i dagens struktur i videregående opplæring. Kartleggingen bør også vurdere om det er andre deler av arbeidslivet som har potensial som grunnlag for å etablere relevante studietilbud.

En bedre oversikt og grundigere vurdering av potensielle nye veier fra videregående opplæring til fagskoleutdanning vil både kunne fylle mulige behov i arbeidslivet og samtidig bidra til å gjøre hele fagopplæringen mer komplett og mer attraktiv.

Utdanningsstøtte

Regjeringen har gjort det enklere for voksne å få finansiering av livsopphold i kombinasjonen av utdanning og arbeid. For eksempel er det fra og med 2020 mulig å studere mindre enn 50 prosent av heltidsutdanning, og personer over 30 år kan få et tilleggslån på opp til 100 000 kroner per år. Det neste steget innføres høsten 2021, når deltidsutdanning ikke lenger teller like mye som heltidsutdanning i maksimalperioden på åtte år med rett til lån og stipend. For at alle skal ha tilgang til kortere fleksible utdanninger og kunne investere i egen kompetanseutvikling, må utdanningsfinansieringen bli mer fleksibel og fungere bedre som erstatning for inntekt i en kortere periode.

Regjeringen vil

- legge til rette for at fagskolesektoren kan fortsette å vokse
- etablere et system for fordeling av nye studieplasser som tar hensyn til arbeidslivets kompetansebehov, fagskolers mulighet for planlegging, og som bygger på tilgjengelig kunnskapsgrunnlag og analyser av kompetansebehov
- lyse ut et oppdrag for nye veier fra videregående opplæring til høyere yrkesfaglig utdanning
- synliggjøre fagskoleutdanning ytterligere, blant annet gjennom videreutvikling av informasjon om fagskoleutdanning på Utdanning.no
- fortsette utviklingen av fleksible utdanningsstøtteordninger slik at voksne studenter lettere kan kombinere jobb og utdanning

2

Innsatsområde 2:
Kvalitetsutvikling i høyere yrkesfaglig utdanning

Høyere yrkesfaglig utdanning skal være en del av utdanningssystemet som svarer på dagsaktuelle behov i arbeidslivet. Dette krever både fleksibilitet og evne til rask og målrettet tilpassing av utdanningstilbud. Fagskolene er gode på dette. Samtidig er det viktig at utdanningstilbudene holder høy kvalitet og har gode læringsvilkår for studentene. Det er mange faktorer som spiller inn på kvalitetsutviklingen av utdanningstilbud. Tre sentrale moment her er utviklingen av akkrediteringssystemet, lærernes nettpedagogiske kompetanse og internasjonalt samarbeid.

Et særlig viktig verktøy i kvalitetsarbeidet er akkrediteringen av utdanningstilbudene. I dag er det NOKUT som akkrediterer fagskolenes utdanningstilbud. Fagskoler kan imidlertid søke om fagområdeakkreditering, noe som innebærer at fagskolen får fullmakt til å akkreditere utdanningstilbud innen gitte fagområder selv. Når NOKUT innvilger en slik fullmakt, er det på grunnlag av at fagskolen har etablert gode rutiner og systemer for kvalitetssikring.

Fagskolene som har fått fagområdeakkreditering gir positive tilbakemeldinger. Prosessen med akkrediteringen er tid- og ressurskrevende, men bidrar til å løfte kvaliteten ved skolene. I 2020 hadde 9 av 73 fagskoler fått godkjent i alt 13 fagområder. Noen av fagskolene har områdeakkreditering for flere fagområder.

En utfordring med fagområdeakkreditering er at fullmakten til akkreditering begrenses til bestemte fagområder, og dermed vanskeliggjør tverrfaglighet i tilbudene. Samfunnets behov for kompetanse er i stadig endring og omstillingshastigheten i arbeidslivet øker i takt med det grønne skiftet og digitaliseringen. Flere fagskoler har pekt på et økende behov i arbeidslivet for studier som kombinerer elementer fra ulike fagområder. Dette ser vi blant annet innenfor helseteknologi, bygg og IKT, teknologi og ledelse.

Et eksempel er Trøndelag ortopediske verksted som fremstiller ulike ortopediske hjelpemidler. Bedriften har utført klassisk håndverk i mange år, men ny teknologi som 3D-print utfordret det gamle håndverket, og kunnskap om datamodellering har blitt nødvendig. Et samarbeid med fagskolen i Trøndelag gjorde at de fikk mulighet til å plukke elementer fra ulike fagutdanninger for å sette sammen en tilpasset utdanningspakke for ortopedteknikere.

Regjeringen ønsker å styrke arbeidet med kvalitet i høyere yrkesfaglig utdanning gjennom å legge til rette for økt grad av selvbestemmelse over utvikling og endring av utdanningstilbudene. Dette vil vi gjøre ved å foreslå at fagskoler kan søke om institusjonsakkreditering – det vil si muligheten for selvakkreditering på alle fagområder, slik at tverrfaglig fleksibilitet sikres. Tilstandsrapporten for 2020 tyder på at spørsmålet om institusjonsakkreditering foreløpig er mest relevant for de store fagskolene som har områdeakkreditering i dag.[15]

Forslag om institusjonsakkreditering

Regjeringen vil foreslå å gjøre det mulig for fagskoler å søke om en institusjonsakkrediteringsrett for alle fagområder, slik de fleste universiteter og høyskoler har i dag gjennom institusjonsakkreditering. Dette ble foreslått av Markussen-utvalget, som påpekte at dette vil bedre fagskolenes fleksibilitet og omstillingsdyktighet.[16]

En slik institusjonsakkreditering kan gi raskere oppretting av tilbud i takt med arbeidslivets behov, og dermed bedre samsvar mellom tilbud og etterspørsel av relevant og fleksibel utdanning. Flere argumenterer for at dette er det naturlige neste steget for de fagskolene som i dag har kommet lengst i å etablere systemer

15 Dikus rapportserie 04/2020: *Tilstandsrapport for høgare yrkesfagleg utdanning 2020.*
16 NOU 2019: 12 *Lærekraftig utvikling — Livslang læring for omstilling og konkurranseevne.*

for kvalitetskontroll gjennom fagområdeakkreditering. Institusjonsakkreditering vil kunne bidra til

- at fagskolene kan respondere raskere og mer presist på arbeidslivets behov
- større grad av forutsigbarhet og mulighet til planlegging og innovasjon uten at dette avhenger av godkjenningsprosesser for å gjøre endringer eller utvikle nye tilbud

Disse vilkårene gjelder for fagskoler som har områdeakkreditering i dag, men er da begrenset til fagområde. For at fagskoler skal bidra til endringer er det viktig at de selv har kontroll med sine ressurser over tid, så som mulighet til å allokere eller rekruttere nødvendig undervisningskompetanse, infrastruktur og maskiner eller annet utstyr for undervisning.

For å utvikle høyere yrkesfaglig utdanning bør kvalitetsarbeidet i fagskolene forsterkes. Dette kan gjøres ved å åpne for ytterligere akkreditering for de fagskolene som i dag har områdeakkreditering til å kunne oppnå institusjonsakkreditering. Det vil derfor utredes kriterier og rammer for selvakkreditering. Når evalueringen av finansieringssystemet foreligger bør det også sees konkret på om det er grunnlag for å bruke finansieringssystemet til å understøtte kvalitetsarbeidet på en annen måte enn i dag. Det vil ikke stilles krav til at alle fagskoler må få institusjonsakkreditering for å fortsette å tilby fagskoleutdanning.

Nettpedagogisk kompetanse

Det er vesentlig for kvaliteten i høyere yrkesfaglig utdanning at det blir stilt høye krav, ikke bare til den faglige kompetansen, men også til den pedagogiske kompetansen til undervisningspersonalet og pedagogisk ansvarlig. Gjennom covid-19-pandemien har behovet for digital kompetanseheving for lærere økt i takt med at stadig mer undervisning tilbys digitalt. Kravene til underviseres kompetanse er nedfelt i tilsynsforskriften for høyere yrkesfaglig utdanning. Fagmiljø som tilbyr fleksible og nett- og samlingsbaserte utdanningstilbud, skal ha relevant pedagogisk kompetanse.

Høyere yrkesfaglig utdanning blir i stadig økende grad tilbudt som nett- og samlingsbaserte utdanningstilbud[17]. Til tross for dette, avdekker en kartlegging gjennomført av ideas2evidence i 2021, at bare halvparten av underviserne omtaler sin nettpedagogiske kompetanse som god. Videre har bare en fjerdedel av de som underviser på nett formell nettpedagogisk kompetanse. Selv om dette er en betydelig økning fra 2018, er det fortsatt et stort behov for videre satsing. 82 prosent av lærere som underviser på nett sier at de ønsker kompetanseheving i nettpedagogikk.

Internasjonalisering som virkemiddel for kvalitetsutvikling

Internasjonalt samarbeid styrker kvaliteten i norsk utdanning og gir kompetanse og ferdigheter som er avgjørende for nødvendig omstilling av norsk næringsliv. Fagskolene driver i begrenset grad med internasjonalt utdanningssamarbeid. Å styrke fagskolenes deltakelse i internasjonale utdanningsprogram som Erasmus+ og Nordplus, er derfor et uttalt mål for regjeringen. Det er stor grad av sammenfall mellom målene for europeisk og norsk utdanningspolitikk, dermed er europeiske utdanningsprogrammer gode virkemidler også for kvalitetsutvikling.

Viktige former for internasjonalisering er:
- utveksling av studenter og ansatte
- samarbeid om undervisningstilbud
- samarbeid om utvikling av studietilbud (kurs, emner og grader)

Ulike former for internasjonale samarbeidsprosjekt kan brukes av fagskolene til å utvikle, utveksle og prøve ut nyskapende praksis og pedagogisk metoder. Gjennom samarbeidsprosjekt er det blant annet mulig å utvikle nye fagplaner, teste ut pedagogiske metoder, utvikle nye samarbeidsmåter, og drive innovasjonsarbeid. Det finnes flere gode eksempler på dette fra skole, fag- og yrkesopplæring og høyere utdanning, hvor fagskolene kan hente kunnskap og inspirasjon.

17 https://diku.no/rapporter/dikus-rapportserie-9-2021-tilstandsrapport-for-hoegare-yrkesfagleg-utdanning

Internasjonalt samarbeid kan også ha en direkte effekt for de enkelte studentene og faglige ansatte som deltar. Studentmobilitet gir studenter særlig stort utbytte når det gjelder språkkunnskaper og kulturforståelse, men kan også åpne for studie- eller praksisopphold hos en bedrift eller utdanningsinstitusjon som har en særlig ekspertise. Dermed tilbyr det internasjonale samarbeidet studentene en utvidet læringsarena, noe som igjen styrker kompetansen deres. Denne kompetansen kommer igjen næringslivet til gode når studentene går ut i arbeid, og slik sett bør mobilitet også ses på som et viktig element i kompetansepolitikken. For ansatte gir slike samarbeid muligheter for oppdatert fagkunnskap gjennom samarbeid med bedrifter, eller innsikt i nye former for læring og pedagogiske metoder.

Økt grad av internasjonalt samarbeid vil gi fagskolene gode verktøy for kompetansebygging, kvalitetsutvikling, fornying og innovasjon. Det er derfor et mål at fagskolene deltar i de ulike internasjonale utdanningsprogrammene. Det vises også til arbeidet med Erasmus + for perioden 2021-2027 som vil bidra til internasjonalt samarbeid.

Tilgjengeliggjøring og oppbevaring av vitnemål og verifisering av utdanningsdata

I dag finnes det ikke en velfungerende løsning som gir informasjon om hvilke utdanninger som er akkrediterte. Dette medfører manuelt kvalitetssikringsarbeid og manglende kunnskapsgrunnlag for en rekke aktører, blant annet for Lånekassen. Behovet for et autoritativt register for akkrediterte utdanninger ved fagskoler, høyskoler og universiteter har vært løftet fram, etterlyst og omtalt overordnet i bl.a. rapporten «Et velfungerende kunnskapssystem» (2018), samt på NSDs Forum for fagskolestatistikk. Behovet for et register er størst for fagskolene og noe mindre for universitetene og høyskolene. I fagskolemeldinga var et av tiltakene at fagskolevitnemål skal tilgjengeliggjøres i Vitnemålsportalen. Dette er fortsatt bare mulig for et fåtall fagskoler, fordi de fleste fagskoler ikke har en digital løsning for oppbevaring av vitnemål. Behovet for et register for akkrediterte utdanninger og en løsning for oppbevaring av digitale vitnemål bør sees i sammenheng med andre behov for utvikling av digitale løsninger i utdanningssektoren.

Regjeringen vil

- utrede kriterier og rammer for institusjonsakkreditering med mål om at fagskoler på sikt skal kunne velge å opprette og endre studietilbud selv etter en overordnet godkjenning fra NOKUT
- at flere fagskoler skal stimuleres til å oppnå områdeakkreditering
- stimulere til kvalitetsutvikling av nett- og samlingsbaserte tilbud gjennom kompetanseheving innen nettpedagogikk
- at flere fagskoler skal bruke mulighetene som ligger i de internasjonale utdanningsprogrammene til å heve kvaliteten i utdanningene
- vurdere å opprette et register for akkrediterte utdanninger og en løsning som legger til rette for oppbevaring og tilgjengeliggjøring av vitnemål fra fagskoler

3

Innsatsområde 3:
Stimulere til fremragende kvalitet i høyere yrkesfaglig utdanning

Framskrivninger fra SSB viser at vi vil mangle minst 70.000 fagarbeidere i 2035.[18] NHOs kompetansebarometer viser at 50 prosent av bedriftene som mangler kompetanse, etterspør folk med høyere yrkesfaglig utdanning, mens 60 prosent etterspør yrkesfaglig kompetanse på videregående nivå.[19] I tillegg øker kravene til fagarbeidere i takt med den teknologiske utviklingen, det grønne skiftet og behovet for livslang læring. For å bidra til en god utvikling av det yrkesfaglige utdanningsløpet og høyere yrkesfaglig utdanning, trengs det noen ledestjerner som baner vei.

Sentre for fremragende høyere yrkesfaglig utdanning

Regjeringen foreslår å etablere en ordning for Sentre for fremragende høyere yrkesfaglig utdanning. Dette vil være en prestisjeordning som skal stimulere til fremragende kvalitet i norsk høyere yrkesfaglig utdanning. En slik status kan tildeles miljøer som bidrar til å samle opplæringsmiljøer, arbeidsliv og kompetansemiljø som sammen jobber for faglig utvikling og nyskaping. I utviklingen av tiltaket vil det være hensiktsmessig å bygge på erfaringene med Sentre for fremragende utdanning (SFU) og erfaringene fra Erasmus+ programmet Centres of Vocational Excellence.[20]

Ordningen skal sette høyere yrkesfaglig utdanning i sentrum, og være opptatt av hvordan fagskoler kan utvikles videre, beholde egenarten, samtidig som en også kan involvere andre utdanningsnivåer, arbeidslivsaktører og kompetansemiljøer.

18 SSB 2018/36 Ådne Cappelen, Bjorn Dapi, Hege Marie Gjefsen, Victoria Sparrman og Nils Martin Stølen: *Framskrivinger av arbeidsstyrken og sysselsettingen etter utdanning mot 2035.*
19 NHO kompetansebarometer 2020. NIFU rapport 2021:4.
20 https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/actions/centres-of-vocational-excellence_en

Regjeringen vil i første omgang lyse ut midler til forsøk slik det ble gjort for SFU-ordningen i høyere utdanning, som har gitt gode resultat i universitets- og høyskolesektoren. Tiltaket bør evalueres før det tas stilling til en eventuell utvidelse av ordningen.

Sentre for fremragende høyere yrkesfaglig utdanning skal bidra til å øke den faglige kompetansen og kvaliteten på opplæring, styrke samarbeid på tvers av utdanningsnivå, øke anseelsen og rekrutteringen, samt bidra til at norsk fagskole og fagopplæring kan markere seg i en europeisk kontekst der man ser fremveksten av Centres of Vocational Excellence.

Regjeringen vil

- etablere en pilot med et senter for fremragende høyere yrkesfaglig utdanning, der fagskoler i samarbeid med arbeidsliv og kompetansemiljøer får muligheten til å utvikle prosjekter som skal fremme faglig utvikling og nye svar på kompetansebehov i arbeidslivet

4

Innsatsområde 4:
Høyere kompetansekrav i arbeidslivet skal møtes med studietilbud på høyere nivå

Omstillingshastigheten i dagens arbeidsliv stiller stadig større krav til kompetanseheving. De faglige kravene øker, og man skal i tillegg til et fagområde gjerne ha kunnskap om både digitalisering og bærekraftige løsninger. Det er viktig at samfunnet anerkjenner at fagarbeidere kan ha høyt spesialisert kunnskap og kompetanse, og høy grad av ansvar og autonomi, også innenfor de yrkesfaglige utdanningene. Regjeringen stiller seg positive til at høyere yrkesfaglig utdanning skal få mulighet til å levere utdanninger som gir studentene høyere kompetanse enn i dag, og vil på bakgrunn av en helhetlig gjennomgang vurdere om enkelte utdanninger innen høyere yrkesfaglig utdanning kan plasseres på et annet nivå enn dagens nivå 5 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Regjeringen vil også bidra til gode overgangsmuligheter mellom høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning gjennom midler til samarbeidsprosjekter.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (NKR) beskriver hva studentene, på ulike nivå i utdanningsløpet, skal kunne ved fullført utdanning. Alle utdanninger er fordelt på nivåene to til åtte, hvor fullført grunnskoleopplæring ligger på nivå to og doktorgrad på nivå åtte. Fagskoleutdanningene er i dag innplassert på nivå fem. I Prop. 47 L (2017–2018) *Lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven)* skrev regjeringen at Kunnskapsdepartementet planla en gjennomgang av NKR.[21] – NOKUT har startet arbeidet i 2021.

Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring, *European Qualifications Framework for lifelong learning* (EQF) er et EU-system for å legge til rette for mobilitet og godkjenning av kvalifikasjoner gjennom en nivådelt innplassering av kvalifikasjoner. EQF inneholder åtte referansenivåer som spenner over hele registeret av

21 Prop. 47 L (2017–2018).

kvalifikasjoner, fra grunnleggende nivå én, til avansert nivå åtte, som i hovedsak omfatter doktorgrader. EQF er åpent for kvalifikasjoner både fra utdanning og arbeidsliv, men den nasjonale myndigheten (i Norge KD) må innestå for kvalitetssikringen av kvalifikasjonene som henvises gjennom det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Norge deltar i EQF-samarbeidet gjennom EØS-avtalen, og Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) ble henvist til EQF i 2014.

I Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) er nivåene 6–8 reservert høyere utdanning. Det betyr at universitets- og høyskoleutdanningene må ha læringsutbyttebeskrivelser i tråd med de overordnede beskrivelsene som er fastsatt for disse nivåene. For høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleutdanning) er det krav om at læringsutbyttet må være på NKR-nivå 5. Det betyr at alle fagskoleutdanninger som akkrediteres, må ha læringsutbyttebeskrivelser i tråd med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for nivå 5 i NKR.

Evaluering av nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR)

Kunnskapsdepartementet har gitt NOKUT i oppdrag å evaluere nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR). Det har gått ti år siden det ble vedtatt, og det ble da forutsatt at det skulle evalueres når det hadde virket en tid. Departementet varslet en gjennomgang av hele NKR[22] og understreket at alle elementer i NKR henger sammen og bør sees under ett.

I løpet av de siste par tiårene har det blitt utviklet og implementert nasjonale kvalifikasjonsrammeverk (NQF) over hele Europa. Disse skal være kompatible med det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF). De nasjonale kvalifikasjonsrammeverkene for høyere utdanning også være forenlige med kvalifikasjonsrammeverket for det europeiske området for høyere utdanning (QF-EHEA[23]).

Et tema i evalueringen er spørsmålet om innplassering av enkelte utdanninger i høyere yrkesfaglig utdanning over det som ligger i dagens nivå 5. Det er i første omgang gjennomført en studie av mulighetene for å innføre parallelle sett nivåbeskrivelser for de øvre nivåene i NKR.[24] Denne studien spiller inn i evalueringsprosessen.

Flere innspill til Kunnskapsdepartementet har argumentert for at en begrensning i nivåplassering skaper utfordringer når det gjelder å utvikle eller revidere studietilbud for å møte stadig høyere kompetansekrav i arbeidslivet.

Dersom høyere yrkesfaglig utdanning plasseres over nivå 5 i NKR, må det gjøres uten at det skal føre til en akademisering av fagskolesektoren. Det er derfor viktig at utformingen av eventuelle parallelle nivåbeskrivelser og krav blir tilpasset høyere yrkesfaglig utdannings egenart. Det vil gjennom NOKUTs arbeid med en helhetlig gjennomgang av NKR gis et grunnlag for å vurdere hvordan en nivåplassering av høyere yrkesfaglig utdanning på høyere nivå kan utformes og passe inn i et eventuelt revidert kvalifikasjonsrammeverk, jamfør mulighetsstudiens to ulike strukturmodeller.

22 Prop. 47 L (2017-2018), s. 58.
23 Qualifications Framework for the European Higher Education Area.
24 Mikaela Almerud, Maria Ricksten, Amanda Bengtsson Jallow, Ida Pettersson & Göran Melin (2020): *Utredning om mulig parallell struktur i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring.*

Gode overganger mellom fagskoleutdanning og universitets- og høyskoleutdanninger

Studenter som ønsker alternative veier gjennom utdanningssystemet, bør ha mest mulig forutsigbare og hensiktsmessige overganger. Det bør derfor etableres gode rutiner for overgangsordninger mellom utdanninger ved fagskoler, universiteter og høyskoler.

Midtveisevalueringen viser at det fortsatt er behov for å forbedre overganger fra fagskoleutdanning til universitets- og høyskoleutdanninger innenfor samme eller tilsvarende fagområder. Det er per i dag etablert systemer for dette innen for eksempel maritime utdanninger og ingeniørutdanning som legger til rette for videre utdanning fra høyere yrkesfaglig utdanning til høyere utdanning. Diku har i 2021 utlyst inntil 7,5 millioner kroner til samarbeidsprosjekter mellom fagskoler og universiteter eller høyskoler. Målet er å utvikle gode overgangsordninger mellom høyere yrkesfaglige utdanninger og relevante utdanninger i høyere utdanning. Regjeringen vil vurdere nødvendige tilpasninger som vil fremme livslang læring og også åpne for bedre overganger fra universitets- og høyskoleutdanninger til fagskoleutdanning.

Regjeringen vil

- stille seg positiv til intensjonen om at enkelte utdanninger innen høyere yrkesfaglig utdanning kan plasseres på nivå over dagens 5, men avvente evalueringen av NKR før endelig beslutning
- bidra til gode overgangsmuligheter mellom høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning gjennom midler til samarbeidsprosjekter

Implementering og oppfølging

Denne strategien gir retning og ambisjoner for fagskolesektorens arbeid i årene fremover. Regjeringen og Kunnskapsdepartementet vil følge opp strategien i relevante prosesser. Tiltak med budsjettmessige konsekvenser vil vurderes i de årlige statsbudsjettene. Finansieringssystemet for fagskolene er under evaluering. Lov- og forskriftsendringer følges opp på vanlig måte.

For å lykkes med målene for strategien er det viktig at statlige etater som NOKUT og det nye Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) gir fagskolene støtte og veiledning, og at tilsyn og akkreditering av fagskoleutdanninger bidrar til kvalitetsutvikling av utdanningene.

Det er videre en forutsetning at fylkeskommunene som skoleeiere og forvaltere av statlige tilskudd til fagskoleutdanning bidrar til at høyere yrkesfaglig utdanning utvikles videre som kompetanseleverandør for regionalt arbeidsliv. Som skoleeiere er det også viktig at fylkeskommunene bidrar til å utvikle fagskolene gjennom god styring og aktivt eierskap.

For å lykkes med målene må også arbeidslivet gjennom bedrifter og virksomheter, og deres organisasjoner, satse på høyere yrkesfaglig utdanning. Det forutsetter at bedrifter og virksomheter gjennom sine kompetanseplaner og rekrutteringsstrategier søker samarbeid og stiller krav til fagskoler for å sikre relevante studier med høy kvalitet.

Takk til fagskolene som har gitt oss lov til å bruke bilder:

Fagskolen i Agder
Fagskolen i Oslo
Fagskolen i Viken
Fagskolen Kristiania
Norges grønne fagskole – Vea, Dorte Finstad
Einar Granum Kunstfagskole, Olai Baik

Utgitt av:
Kunnskapsdepartementet
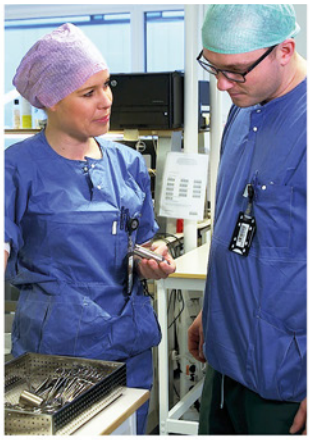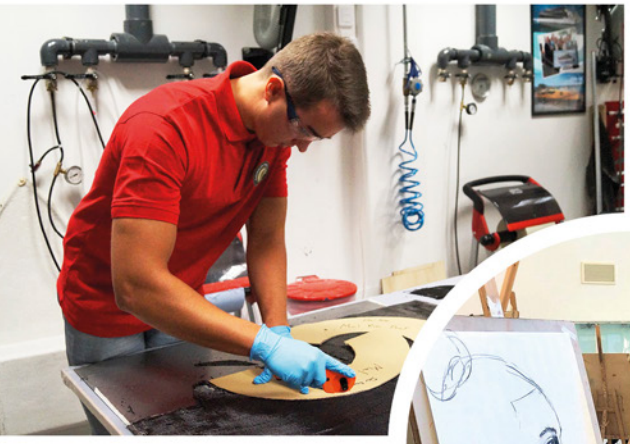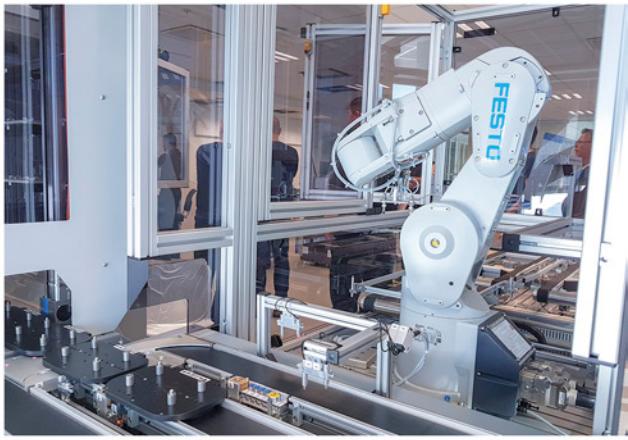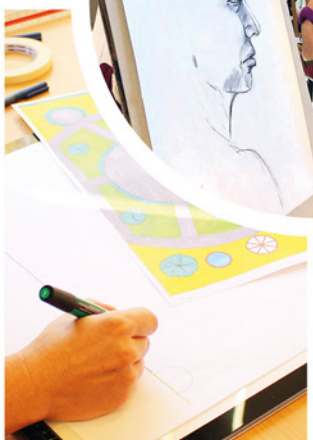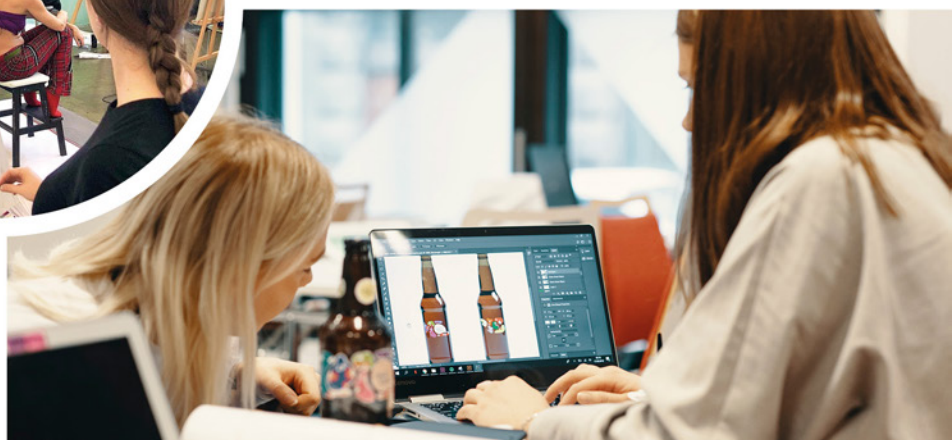
Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: F-4468
Design og ombrekking: 07 Media